

Jet

Jet

Jans Mulder

© 2026 Jans Mulder
Omslag ontwerp: Magda van Loon
ISBN: 9789403892481

Disclaimer

Dit boek is een werk van fictie. Namen, personages, gebeurtenissen en situaties zijn verzonnen of fictief verwerkt. Elke gelijkenis met bestaande personen, organisaties of gebeurtenissen berust op toeval.

1

In Rolde gingen de gordijnen die ochtend iets eerder open dan anders.

Het had in de nacht geregend, niet hard, maar lang genoeg om de straat donker te maken en de klinkers een glans te geven die tegen tien alweer zou verdwijnen. De lucht hing laag boven de bomen, grijs zonder dreiging, alsof de dag niet wist wat er al gebeurd was. Later zouden mensen over mist spreken, omdat mist beter paste bij een dode vrouw in een huis aan de rand van het dorp. In werkelijkheid was het gewoon een natte ochtend in april, met een kou die uit de grond optrok en onder de deuren door leek te kruipen.

Het huis van Jet lag iets terug van de weg, met een smalle voortuin en een pad van ongelijke tegels waar in de voegen gras groeide dat niemand nog de moeite nam hardnekkig te bestrijden. Er was niets aan het huis dat om aandacht vroeg. Geen verwaarlozing, geen trots, geen duidelijke smaak. Wie erlangs liep, zag hoogstens dat het ordelijk was gehouden en dat de rododendron links van de voordeur al jaren meer blad gaf dan bloei. Het huis had de bescheidenheid van iets dat niet geliefd is, maar ook niet gehaat, en dat in een dorp vaak neerkomt op een vorm van eenzaamheid.

Om halfacht zag mevrouw Oosting van nummer 18 dat de voordeur op een kier stond.

Zij stond op dat moment bij het aanrecht, met de waterkoker nog in de hand, en keek niet uit bezorgdheid maar uit gewoonte naar buiten. Zij was het soort vrouw dat in dertig jaar tijd had geleerd welke auto waar hoorde, welke hond bij welk gezin, welk gordijn op zondag langer gesloten bleef dan op maandag. Niet uit nieuwsgierigheid alleen, al speelde die mee, maar uit het stille geloof dat een straat pas leefbaar blijft wanneer iemand de afwijkingen opmerkt.

De deur van Jets huis stond niet wijd open. Slechts een smalle donkere kier was zichtbaar, nauwelijks meer dan de breedte van een hand. Toch bleef het beeld aan mevrouw Oosting haken. Jet deed wel vaker dingen die niet goed in een patroon pasten. Een raam open in maart. Wasgoed dat na zonsondergang nog buiten

hing. De deurmat een kwartslag gedraaid. Zulke zaken zijn op zichzelf niets, maar in de ogen van iemand die van regelmaat leeft krijgen zij langzaam gewicht.

Zij keek nog eens toen de waterkoker afsloot. De deur stond nog open.

Drie huizen verder werd een kind gemaand zijn brood op te eten. Aan de overkant trok iemand het autoportier te hard dicht. De ochtend had nog de gewone geluiden van een dorp dat niet weet dat het straks over zichzelf zal spreken in een andere toon. Alleen bij Jet bleef het stil.

Mevrouw Oosting trok haar regenjas aan en liep het pad af. Niet snel. Een mens haast zich zelden naar wat hij niet wenst te vinden. Ze klopte op de deurpost.

"Jet?"

Binnen bewoog niets. Alleen de koele lucht uit de hal streek langs haar benen. Ze zei haar naam nog eens, harder nu, met de mengeling van beleefdheid en gezag die in dorpen vaak doorgaat voor bezorgdheid.

Geen antwoord.

Zij duwde de deur iets verder open en bleef op de drempel staan. In de hal stonden de dingen zoals altijd: de paraplubak, de stoel met de rechte rugleuning, de kapstok zonder overdaad. Alles had zijn plaats behouden. Juist dat stelde haar niet gerust. Er was in dit huis altijd iets geweest dat haar licht hinderde, al had ze het nooit zo genoemd. Niet de netheid op zichzelf, maar de manier waarop die geen uitnodiging inhield. Alsof hier niets toevallig lag en niets zich ooit onbewaakt had laten vallen.

Toen zij de woonkamer in keek, lag Jet half naast de bank, op haar zij, met één arm onder zich en de andere iets van haar af. Ze droeg een blouse die tot bovenaan gesloten was en een lange rok in een gedempte kleur die later door drie verschillende mensen anders herinnerd zou worden. Haar houding had iets onafs, alsof het lichaam nog niet wist dat het was verlaten. Alleen de stand van haar hoofd en de kleur van het gezicht ontnamen aan die eerste indruk elke hoop.

Op het tafeltje stond een kop thee met een dun olieachtig vliesje erop.

Mevrouw Oosting zette een stap achteruit. Zij sloeg haar hand voor haar mond, niet uit drama maar om zichzelf tegen de stilte te beschermen. Toen keek zij, bijna tegen haar wil in, naar de tweede stoel, die schuin van de bank af stond. Niet ver genoeg verschoven om direct onraad te vermoeden. Wel ver genoeg om te verraden dat er iemand had gezeten die zich niet meer om de orde van de kamer had bekommerd.

Buiten belde zij 112 met verstijfde vingers.

Nog voor de ambulance kwam, wist de straat dat er iets mis was. Niet alles tegelijk en niet luid. Zo ging dat in Rolde zelden. Het nieuws verspreidde zich hier niet snel, maar volledig. Een voordeur ging open. Iemand bleef met een fiets aan de hand staan zonder af te stappen. Een grijze container werd niet meteen teruggedren. De hond van de familie Sikkens sloeg aan en bleef dat net lang genoeg doen om door twee mensen later als voortekenen te worden herinnerd.

Bij de supermarkt, waar men om negen uur nog vooral bezig was met brood, kratten en de eerste haast van de dag, viel Jets naam voor het eerst tussen de kassa en het groentenschap. Iemand had gehoord dat er een ambulance in haar straat stond. Tien minuten later was daaruit geworden dat ze dood in huis was gevonden. Tegen half tien zei iemand dat er politie was. Tegen tien wist men dat er een man in het spel moest zijn, hoewel niemand nog wist waarom dat zo moest zijn. Maar een vrouw als Jet kon in de verbeelding van het dorp niet eenvoudig sterven. Haar dood moest iets verklaren wat haar leven niet had prijsgegeven.

Dat mechanisme voltrok zich niet uit kwaadaardigheid alleen. Mensen verdragen slecht dat een ander grotendeels ongelezen blijft. Zeker wanneer die ander dichtbij heeft gewoond, jarenlang zichtbaar is geweest, en toch buiten de gemeenschappelijke taal is gebleven. Dan wordt een doodsoorzaak al gauw een kans om alsnog samenhang aan te brengen.

Jet had alleen gewoond. Dat was tenminste de formule waarmee men haar bestaan verkortte tot iets dat in één adem kon worden doorverteld. Men zag haar in het dorp, altijd met een tas aan de arm of een opgevouwen boodschappennetje in de hand. Ze droeg rokken die niemand modieus zou noemen, blouses met een hoge

hals, vesten in matte kleuren. Soms iets okerkleurigs of van saffraan dat in een dorp sneller wordt onthouden dan begrepen. Bij de bakker sprak ze zacht. In de supermarkt exact genoeg. Ze knikte terug, maar bijna nooit als eerste. Er gingen verhalen over bijeenkomsten in Assen, over zang, over een periode in Groningen die niemand precies kon dateren. Men zei Hare Krishna, en meende daarmee al dicht genoeg in de buurt van een verklaring te zijn gekomen.

Zij heette Jet, maar zelfs haar achternaam werd die ochtend drie keer verschillend uitgesproken.

Toen de eerste politieauto voorreed, waren er al vele versies van haar in omloop.

Mevrouw Oosting kreeg een deken om haar schouders van een jonge agente, al vond zij dat niet nodig. Ze had niet gehuild. Dat kwam niet doordat zij harder was dan anderen, maar doordat haar geest nog aarzelde tussen schrik en correctie. Een deel van haar verwachtte nog altijd dat Jet uit haar onmogelijke houding zou opstaan, haar rok rechtekken en vragen wat men hier in vredesnaam kwam doen.

De rechercheur die haar aansprak was een lange man met een gezicht dat in een andere betrekking geruststellend had geleken. Hij stelde zijn vragen met een rust die zowel geoefend als oprecht was.

"U was de eerste?"

"Voor zover ik weet."

"Waarom ging u kijken?"

"De deur stond open."

"Was dat ongebruikelijk?"

Ze dacht na. Ze wist dat juist op dit punt haar antwoord gewicht kon krijgen, en voelde onmiddellijk de verleiding om helderder te zijn dan de waarheid toestond.

"Niet volkomen," zei ze. "Maar toch wel."

"U kende haar goed?"

Het was een eenvoudige vraag, en precies daarom lag er iets verraderlijks in. In een dorp betekent goed kennen zelden wat het zegt. Het kan betekenen dat men weet hoe laat iemand gewoonlijk het licht uitdoet, welke jas hij in oktober draagt, of hij zijn heg te

laat snoeit en of er op zaterdag bezoek komt. Het betekent veel minder vaak dat men iets van zijn binnenste kent.

"Ik woon hier al dertig jaar," zei mevrouw Oosting. "Je kent elkaar hier goed genoeg."

De rechercheur schreef iets op.

"Had ze bezoek?"

"Niet vaak."

"Maar wel eens?"

"Dat zal best."

Dat laatste antwoord was eerlijker dan zij zelf beseftte. Zij had in de afgelopen maanden meer dan eens gedacht dat er iets veranderd was rond Jet. Niet in grote, overtuigende feiten. Eerder in details die alleen overtuigend worden voor degene die ze verzamelt. Een ander ritme in het licht achter de gordijnen. Een nat spoor in de hal dat te breed leek voor haar eigen schoenen. Een stem, één keer, al kon het evengoed de radio zijn geweest. En op een avond met veel wind, nog geen drie weken geleden, een donkere figuur op het tuinpad met iets op de rug, door Jet onmiddellijk binnengelaten. Of zij dit werkelijk gezien had, wist zij niet meer. Waarneming is in kleine gemeenschappen zelden zuiver. Ze raakt al snel verweven met verwachting.

"Ze was een rustige vrouw," zei mevrouw Oosting toen.

Daar kreeg zij meteen spijt van. Rustig was een woord dat niets verhelderde en toch van alles suggereerde. Men kon er fatsoenlijk mee bedoelen, of saai, of bedroefd, of leeg. Men gebruikte het vooral voor mensen over wie men niet genoeg wist en dat liever niet toegaf.

Aan de overkant van de straat vertraagde iemand met een boodschappentas. Een bestelbusje bleef stilstaan zonder direct uit te laden. Niemand wilde laten lijken alsof hij stond te kijken. Iedereen keek.

Binnen in het huis werkten twee forensische medewerkers met de gedempte nauwkeurigheid van mensen die niet uit gewoonte maar uit beroep leren dat elk detail zich pas later uitsprekt. Op het lage tafeltje stond het kopje thee. Er lag geen bloed. Er was geen zichtbare ontreddering. Het huis droeg eerder de sporen van een onderbreking dan van een gevecht. Dat was voor de

buitenwereld moeilijk te bevatten. Men had zich op een of andere manier iets ruiger voorgesteld, alsof geweld pas ernstig genoeg is wanneer het luid is geweest.

Jet lag daar nu buiten elke uitleg om, en juist daarom begon de uitleg zich overal om haar heen te vormen.

In de supermarkt herinnerde een medewerkster zich al dat ze de avond tevoren nog was geweest, of anders de avond daarvoor. Bij de bakker wist men zeker dat ze de laatste weken stiller had geleken, al had niemand een maat voor haar eerdere spraakzaamheid. Een vrouw die haar alleen van straat kende, zei dat zulke mensen meestal meer te verbergen hebben dan gewone mensen. Daarmee bedoelde ze niet zichzelf.

Tegen elfen stond er een wit busje voor het huis dat later die dag nog in meerdere gesprekken zou opduiken als bewijs dat het nu officieel was. Er kwam geen lint. Daarvoor was de straat te klein en de ernst te nuchter. Toch veranderde de ruimte rond de voordeur. Er ontstond een afstand waar niemand overheen stapte. Alsof het dorp, dat tot dan toe vooral in vermoedens had geleefd, nu aarzelend begon te geloven dat er werkelijk iets gebeurd was wat niet met roddel alleen te bezweren viel.

Mevrouw Oosting trok de deken dichter om zich heen. Ze keek naar het raam van de woonkamer, waarin nu alleen de bleke lucht weerspiegelde.

"Ze had iets," zei ze.

De rechercheur liet zijn pen rusten.

"Wat bedoelt u?"

Ze keek naar haar handen. Het antwoord dat in haar opkwam was te vaag om vertrouwen te wekken en te scherp om in te slikken.

"Alsof ze zich niet wilde laten kennen."

Hij zei niets. Hij had in zijn werk geleerd dat zulke zinnen meer over de spreker verraden dan over de dode. Toch schreef hij ook dit op. Niet omdat het waar moest zijn, maar omdat mensen zich in de eerste uren na een dood vaak het duidelijkst vergissen, en die vergissingen later bruikbaar blijken dan hun zekerheden.

Tegen twaalfen werd Jet naar buiten gebracht. Het lichaam lag onder een wit zeil dat haar vorm kleiner maakte dan zij was geweest. Een windvlaag tilde even de rand op en liet een punt van

haar rok zien, licht okerkleurig, bijna goud in het matte daglicht. Mevrouw Oosting zag het en voelde, tot haar eigen ergernis, dat de kleur mooi was. Mooier in ieder geval dan zij Jet ooit had gegund. Het was een gedachte waar zij zich onmiddellijk voor schaamde, al wist zij niet precies waarom. Misschien omdat de dood iets oneerlijks blootlegt in de levenden. Niet alleen verdriet, ook wrok, afgunst, opluchting, de behoefte om zichzelf achteraf beter te positioneren dan men tijdens een leven heeft gedaan.

De wagen reed weg.

De straat bleef achter met de stilte van een verhoorkamer na een gesprek dat te veel heeft blootgelegd. De regen zette opnieuw in, fijn en standvastig. In de voortuin van Jet lagen twee afdrukken die nog niemand had opgemerkt. Ze begonnen bij het pad, weken even uit naar het perk alsof iemand ruimte had gemaakt, en verdwenen weer in de richting van de straat. Niet diep genoeg voor laarzen, te groot voor haar eigen schoenen.

Nog een uur, en ze zouden niet meer zichtbaar zijn.

2

Tegen de middag had de supermarkt Jet al opgenomen in zijn eigen soort geheugen.

Niet in de officiële zin. Er hing geen briefje, er werd niets afgeroepen, niemand sprak haar naam luid uit tussen het brood en de diepvriesgroenten. Maar in een dorp is een supermarkt niet alleen een plek waar men koopt wat op is. Het is ook de plaats waar gewoonten een gezicht krijgen. Wie altijd op dinsdag komt, wie kleingeld telt, wie nooit vlees koopt, wie alleen in de avond durft af te rekenen, wie na jaren ineens een andere wijn neemt. Daar, tussen de kratten en de scanners, worden levens op een onschuldige manier bijgehouden die zelden onschuldig blijft.

Mariska Drenth, die die ochtend de kassa aan de rechterkant draaide, had Jet de avond tevoren nog gezien. Daar was zij vrijwel zeker van. Niet omdat Jet opviel, maar juist omdat ze bijna altijd hetzelfde deed en gisteren op één punt niet.

Mariska was zevenentwintig, droeg haar haar sinds kort korter dan haar moeder verstandig vond, en wist meer van de mensen in Rolde dan goed voor haar was. Dat kwam niet doordat zij nieuwsgieriger was dan anderen, maar doordat zij de gave had kleine afwijkingen te onthouden zonder dat daar meteen een conclusie aan vastzat. Zulke mensen worden vaak onderschat. Men denkt dat ze alleen registreren, terwijl ze in stilte hele archieven aanleggen.

Jet kwam meestal tussen half zes en zes uur. Zelden later. Nooit gehaast. Zij liep niet met een lijstje in de hand, maar ook niet zoekend. Ze bewoog zich door de winkel alsof ze thuis al in de goede volgorde had besloten wat nodig was. Yoghurt. Rijst. Thee. Soms fruit, vaak bananen. Af en toe iets wat in de karren van anderen niet lag, kikkererwtenmeel bijvoorbeeld, of een pot ingemaakte citroen waarvan niemand precies wist wat je ermee moest. Ze kocht weinig, maar nooit schraal. Alsof soberheid voor haar een vorm van orde was en geen gebrek.

Gisteravond had ze ook yoghurt genomen, rijst, thee. Verder twee tomaten, een komkommer, een klein net sinaasappels. Gewone